

รายการอ้างอิง

- กชกร สังขชาติ. การวางแผนและการประเมินผลการศึกษาผู้ใหญ่. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2528.
- กชกร สังขชาติ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. บาง แสน: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2533.
- กนตสา โรภิกขุ. รวบรวมข้อคิดข้อเขียนของกนตสาโรภิกขุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2522.
- กรรมธิการ รัชชมแก้ว. ผลงานของการฝึกสมาธิ การเจริญภาวนาตามแนววิชาธรรมกายที่มีต่อเวลา ปฏิกริยาตอบสนองแบบง่ายและเชิงซ้อน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ก่องแก้ว เจริญอักษร. ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชามนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- ก่องแก้ว เจริญอักษร. ความรู้เรื่องธรรมวิทยา. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ. วารสารครุศาสตร์ ฉบับที่ 2 (พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ 2541): 20-28.
- กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน, กรมการศึกษานอกโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ. เอกสารประกอบการฝึกอบรม “คิดเป็น”. 15-19 กรกฎาคม 2528. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. วิธีสอนทั่วไป และทักษะการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประสานมิตร, 2521.
- การศาสนา, กรม. คู่มือการจัดการศึกษาโรงเรียนสายสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2530.
- การศาสนา, กรม. แผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). กรุงเทพมหานคร : โอเคีสเตอร์, 2534.
- การศาสนา, กรม. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงเล่ม 9-33 พระสุตตันตปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.
- การศาสนา, กรม. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงเล่ม 4 พระวินัยปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. คู่มืออบรมและดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพ. กรุงเทพมหานคร : ครุสภาลาดพร้าว, 2513.
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน, การศึกษานอกโรงเรียน. การสอนด้วยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพมหานคร : โอเคีสเตอร์, 2530.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ. กรม. วิวัฒนาการทางการศึกษานอกโรงเรียนของไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2527.
- กาฬสินธุ์, จังหวัด. พระราชวงศ์จักรี 200 ปี กาฬสินธุ์. กรุงเทพมหานคร : จีเอส.การพิมพ์ไฮสตร, 2536.

- กิตติ พัทธวิชัย. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการเรียนรู้และเทคนิคการฝึกอบรม หน่วยที่ 10 การฝึกอบรม การศึกษานอกระบบ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. ครบรอบ 100 ปี กระทรวงเกษตรสหกรณ์ 1 เมษายน 2535. กรุงเทพมหานคร : 2535. (ม.ป.ท)
- เกษตรศาสตร์,มหาวิทยาลัย. ๕ ทรวงเป็นร่มเกล้าชาวเกษตร. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, 2538.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. “การศึกษานอกระบบโรงเรียน:ทำไมต้องมี การศึกษานอกระบบโรงเรียนใน ปัจจุบัน.” วารสารครุศาสตร์. (มกราคม-มิถุนายน 2533) ;32,2533.
- โกวิท วรพิพัฒน์ “ความต้องการขั้นพื้นฐานของการเรียน” รวมบทความการศึกษาผู้ใหญ่ เล่ม 2 ทางการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา,กระทรวงศึกษาธิการ,กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. (ม.ป.ป),
- โกวิท ประภคพฤกษ์ และ สมศักดิ์ สิ้นธุรกษณ์. การประเมินในชั้นเรียน.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วัฒนพานิช, 2523.
- คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงานเทคโนโลยีชีวภาพ : มาสู่ยุคอุตสาหกรรมสำนักงาน คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : 2533. (ม.ป.ท.)
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด กรุงเทพมหานคร: 2543. (ม.ป.ท.)
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กรุงเทพมหานคร : สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้สทศ, 2542.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน: แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2535.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน.พระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 . กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค, 2542.
- คณะกรรมการจัดงาน 5 ธันวาคมหาราช ครั้งที่ 11 ประจำปี พ.ศ. 2530.พระราชบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์, 2530.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2535.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. สองมหาราชนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้งดิ่ง กรุ๊ป, 2531.
- คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติประจำปี 2536 ผลงานคิดค้นเครื่อง สิ่งประดิษฐ์เครื่องจักรกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ้มลอย หรือ “ เครื่องกังหันน้ำ ชัยพัฒนา”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2536.

- คณะอนุกรมประชาสัมพันธ์พัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2537.
- ควบคุมมลพิษ, กรม. คู่มือการดำเนินงานควบคุมปัญหาน้ำเสียภาครัฐบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดเทศบาลและสุขาภิบาล. กรุงเทพมหานคร : 2537. (ม.ป.ท.)
- คิวิซี กับอริยสัง 4 : แนวทางพัฒนาสันติสุขในสังคม เมษายน ปี 2533. พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสมาเจริญพานิช, 2533.
- เครือวัลย์ ลิมอภิชาติ. หลักและเทคนิคการจัดการฝึกอบรมและการพัฒนา:แนวทางการวางแผนและเขียนโครงการ. กรุงเทพมหานคร : สยามศิลป์การพิมพ์, 2531.
- จรรณ พานิชผลสินไชย. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2528.
- จันทร์ ชุมเมืองปึก. การศึกษาคือการสอนให้คนคิดเป็น. รวบรวมบทความการศึกษานอกระบบ เล่ม 3 กรุงเทพมหานคร : พีระพันธนา, 2533.
- จันทร์ ชุมเมืองปึก. เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 8 การศึกษานอกระบบกับการฝึกอบรม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2534.
- จันทิภา ลิ้มปีเจริญ. กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน. ภูเก็ต : ภาควิชาจิตวิทยาและแนะแนววิทยาลัยครูภูเก็ต, 2522.
- จำเนียร สุขหลาย, กรรณิการ์ณั แสนศักดิ์, นันทนา รัตนอาภา, และสุพักตร์ พิบูลย์. รวบรวมบทความการประเมินโครงการ เรื่องแบบจำลอง CIPP. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- จรัส น้อยแสงศรี. เทคนิคและวิธีสอนของครู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ประสานมิตร, 2520.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะวิศวกรรมศาสตร์. ในหลวงกับงานช่วง. กรุงเทพมหานคร : สิริมิตรการพิมพ์, 2530.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร:หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อลีนาเพรส, 2539.
- ชนิดา จรรยาเพชร, “พุทธศาสนากับการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการพัฒนาชนบท”, วารสารการศึกษานอกระบบ 17 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2523); 16-21.2523.
- ชม ภูมิภาค. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทย-วัฒนาพานิช, 2523.
- ชลประทาน, กรม, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานพัฒนาแหล่งน้ำ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินติ้ง กรุ๊ป, 2530.
- ชลประทาน,กรม. 84 ปี ชลประทาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สารมวลชน, 2529.

ชลประทาน, กรม. พระราชดำริเกี่ยวกับงานชลประทานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2532.

กรุงเทพมหานคร : 2532. (ม.ป.ท)

ชวาล แพรัตนกุล. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร : อรุณสภา, 2516.

ชัยมานุสारी. ดับทุกข์ด้วยพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, 2522.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. สื่อการสอนตามแนวพุทธศาสตร์. ในศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ หน้า 23-33.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการฝึกอบรม หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับ

เทคโนโลยีและสื่อสารการอบรม. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.

ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ. การประเมินโครงการทางการศึกษาผู้ใหญ่.เอกสารประกอบการสอนวิชา 177521:

การวางโครงการและประเมินผลการศึกษาผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาอาชีวศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531.

ดร.วีระพงษ์ แต้สมบัติ. หลักสูตรทฤษฎีเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526.

คุณหญิง สีตลวรางค์. การเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสภาัจฉาในการสอนเบญจศีลและ

ฆราวาสธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ทรงศิริ สาประเสริฐ. ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์

มหาบัณฑิตสาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาค่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล,

2542.

ทวีป อภิสัทธ์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : 2532. (ม.ป.ท.)

ทองฟู ชินะโชติ. การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคลากร. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531.

ทิตินา แพมมณี. กลุ่มสัมพันธ์เพื่อทำงานเป็นทีมและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร :

ภาควิชาประถมศึกษา, 2537.

ธรรมคุณหญิง. สำนักงานเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช (พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพมหานคร : 2537. (ม.ป.ท)

นราธิวาส, จังหวัด. ผลการดำเนินงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2537. กรุงเทพมหานคร :

อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2537.

น้อมฤดี จงพยุหะ. หลักการสอน 2 กรุงเทพมหานคร : ก้าวหน้าการพิมพ์, 2514.

นารี นาคบุตร. “คิดเป็น:หนทางสายใหม่ของการศึกษาไทยสู่ความเป็นประชาธิปไตย “คิดเป็นข่าวสาร

การศึกษานอกโรงเรียน. กรมการศึกษานอกโรงเรียนปีที่ 2(ฉบับที่ 1 ตุลาคม-ธันวาคม

2525),2525.

- บงกช ทองวรินทร์, อนันต์ อนุศาสนะนันท์, และโพยม บัลลังก์โพธิ์. เทคนิคการผลิตและนำเสนอแผ่น
โปร่งใส. กรุงเทพมหานคร :งานโสตทัศนศึกษา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี,
2528.
- บังอร จงสมจิตต์. การศึกษาสภาพความต้องการและปัญหาการใช้สื่อสารเพื่อการเผยแพร่ ความรู้ด้านอาชีพ
และพัฒนาการสำหรับกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดสุพรรณบุรี. โสตทัศนศึกษา, 2529.
- บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์. วิธีสอนทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : พินเเนส, 2527.
- บุญชู โรจนเสถียร. “อนาคตสังคมไทยกับบทบาทของงานวิจัย”. ครุปริทัศน์ 7. (พฤษภาคม 2525) :26-33,
2525.
- บุญเลี้ยง พลอาวุธ. “ การเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา” มิตรครู. (10 พฤษภาคม 2511): 23-46, 2511.
(ม.ป.ท),
- บุญสม ครุฑทา. การสร้างแบบวัด “คิดเป็น”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ป.ป.อ. “หลักการสอนของพระพุทธเจ้า”. วารสารพุทธจักร. (25 สิงหาคม 2514) ;11-16, 2514.
- ปฐม นิคมานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2532.
- ประจุมสุข อาชวอำรุง. “การศึกษาอุปนิสัย:หลักการและเหตุผล.” วารสารครุศาสตร์ (ตุลาคม2528);
72-76, 2528.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ. การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยมหิดล: 2531.
- ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่ประทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช 2532.
กรุงเทพมหานคร :บริษัท โรงพิมพ์กรุงเทพมหานคร(1984) จำกัด,2534.
- ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่ เดือนธันวาคม 2517
จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2515. นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี : โรงพิมพ์กรมแผนทหาร, 2516.
- ประสาธ อิศรปริดา. จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กราฟิเคอาร์ท, 2523.
- ประสาธ อิศรปริดา. ธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2520.
- ประสาร ทองภักดี. พุทธวิธีสอน. กรุงเทพมหานคร : อักษรสาสน์, 2513.
- ปราโมทย์ ไม้กลัด. ปัญหาภัยแล้ง:สถานการณ์และวิธีการแก้ไข.2517. (เอกสารอัดสำเนา)
- ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์,สำนักงาน. โครงการพระราชดำริฝนหลวง. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานปฏิบัติการฝนหลวง, 2535.
- ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ในหลวงกับฝนหลวง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิบัติการ
ฝนหลวง, 2535.
- ปิ่น มุฑกันต์. คำบรรยายพุทธศาสตร์ ภาคที่ 2. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2500.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. การวิจัยประเมิน: หลักสูตรและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระครุ, 2530.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนันท์ ปัทมาคม และ ผศ.สมเชาว์ เนตรประเสริฐ. การสร้างชุดการสอนรายบุคคล เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ. สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 ของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน ในประเทศไทย, 2522.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุ้นดา นพคุณ. การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เจริญผล, 2533.

พรมหาสิงห์ทน นราสโก. พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ศิวพรการพิมพ์, 2514.

พรรณี ชูทัย. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : วรุฒิการพิมพ์, 2520.

พระพุทธทาสภิกขุ. จิตวิเคราะห์แบบพุทธ. กรุงเทพมหานคร : พลพันธ์การพิมพ์, 2527.

พระราชดำรัสพระราชทานแก่บุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ สีตาศรีตาลัย สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิต วันเสาร์ที่ 4 ธันวาคม 2536. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2536.

พระราชวรมุณี(ประยุคต์ ปุศโต โด) : พจนานุกรมพุทธศาสตร์, หน้า 176-177. กันยายน 2520.

กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, 2520.

พระราชวรมุณี. พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.

พล แสงสว่าง. อาชีพศึกษาและแนะแนวอาชีพ. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2529 .

พะยอม วงศ์สารศรี . การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2537.

พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูมิ. โครงการนำพระทัยจากในหลวง(อีสานเขียว) ปี 2534 และภาวะการทำงานของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์มหาลัยขอนแก่น, 2535.

พีระ จิตร โสภณ. เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นกับสื่อสิ่งพิมพ์. หน่วยที่ 1-7 นนทบุรี:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.

พุทธจักร. ปีที่ 43 ฉบับที่ 9 กันยายน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2543.

พุทธทาสภิกขุ. ศึกษารวมมออย่างถูกวิธีหรือธรรมวิภาคนวภูมิ. พิมพ์ครั้งที่ 4 สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์ธรรมทาน, 2518.

พุทธทาสภิกขุ. อิทัปปัจจยตา. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระนคร, 2516.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. การสอนระดับอุดมศึกษา. ในเอกสารประกอบการสัมมนาอาจารย์เพื่อเพิ่มพูนความสามารถการเรียนการสอน. 3-5 มิถุนายน 2533. (อัคราเสนา)

ภาวิณี ศรีสุขวัฒนนันท์. รวมบทความทางการประเมินผลโครงการเรื่องแบบจำลองของแฮมมอนด์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ภิญโญ สาธร. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์, 2517.

- มณฑล ไตรรัตน์สิงห์กุล. การวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ตามหลักอริยสงฆ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524,
มหาจินดา อาจารย์กุลโส, พระ. วิทยุญาณ. ในศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์. หน้า 52-74. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิจัยการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เยาวลักษณ์ ไพโรวจิตร. องค์การแห่งภูมิปัญญา “เวทีอิสระหรือข้อเสนอแนะ บมจ.” ธนาคารกสิกรไทย,
29/03/2000, 2543.
- โยธิน ศันสนยุทธ. " การศึกษาข้ามวัฒนธรรมเกี่ยวกับกลวิธี แก้ปัญหาของเด็กไทยและเด็กอังกฤษ "
วารสารบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 3 (กันยายน 2525) ;2525.
- โยธิน ศันสนยุทธ. รวบรวมความทางการประเมินโครงการ เรื่องการประเมินผลโครงการ.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- รังสรรค์ ทิมพันธ์วงศ์ และ อรุณ ปรีดีคิดก. นักศึกษาผู้ใหญ่และการสอน. กรุงเทพมหานคร : เจริญธรรม,
2527.
- รัตนา พุ่มไพศาล. การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : หจก.การพิมพ์พระนคร,
2528.
- รัตนา พุ่มไพศาล. วิธีสอนสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษานอก
โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- รัตนา พุ่มไพศาล. หลักการจัดและบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬ
าลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ราชวรมณี, พระ. พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.
- ล้วน สายยศ. หลักการวิจัยการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรจำกัด, 2528.
- ล้วน สายยศ. หลักการวิจัยการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทวีกิจการพิมพ์, 2534.
- ลออ การุณชวณิช. พุทธศาสนากับการอยู่รอดของชาติไทย. พิษณุโลก : โรงพิมพ์ ตรีคุณไทย, 2516.
- วณิช บรรจง. วิชาการศึกษา หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2516.
- วนิดา ผ่องสุริยชัย. การศึกษาเปรียบเทียบการสร้างสังกัดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิवारณคดีผละ
หลักภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบวิธีสืบสวนสอบสวนและ
การสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,
2526.
- วไพโร ภวภูตานนท์ ฌ มหาสารคาม, จิตวิทยาพุทธศาสนา. อัดสำเนา (ม.ป.ป.)

- วรรณดี วรรณศิลป์. “ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 “วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- วรรณมา สุทธิวิจิตร. การทดลองสอนจริยศึกษาโดยการสร้างศรัทธาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยา นิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- วสันต์ ธีรานุรักษ์. แผนการสอนศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540 พร้อมด้วยคำถามแนวตอบ. กรุงเทพมหานคร : ธีรานุสรณ์, 2540.
- วิจิตร อวากุล. ทางฝึกรอบรม: คู่มืออบรมและพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬา, 2537.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2533.
- วิชาการ,กรม. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว,2540.
- วิชาการ,กรม. จากหลักสูตรสู่แผนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2543.
- วิชาการ,กรม. หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2533.
- วิชาการ, กรม. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2533.
- วิชาการ, กรม. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประชาชนสมาคมศึกษามหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร,2534. (ม.ป.ท)
- วิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. กรม. แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2524.
- วิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. กรม. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2541. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พิมพ์, 2523.
- วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน, กระทรวง. สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.
- วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน, กระทรวง. ในหลวงกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงานและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ฟีนี พับลิชชิง, 2529.
- วิน เชื้อโพธิ์หัก. การพัฒนาบุคคลและการฝึกรอบรม.กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,2537.
- วีระพงษ์ คุณมณี. การศึกษาผลงานของการสอนด้วยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังในการสอนจริยธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2526.

- ศิลปากร, กรม. พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร:ประวัติพระพุทธศาสนา และปาฐกถาเรื่องพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. พระนคร: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หทัยปากเกร็ด, (ม.ป.ป.),
- ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. ความเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีตกับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
- ศึกษาศิลป์, กระทรวง. กระทรวงกิจกรรมแนะแนวของนักเรียน(คู่มือครู). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2540.
- ศึกษาศิลป์, กระทรวง. แบบการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2520.
- ศึกษาศิลป์, กระทรวง. การสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา(น้ำเสีย). พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- ศึกษาศิลป์, กระทรวง. แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม ระยะที่ 7. (พ.ศ.2535-2537). กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- ศึกษาศิลป์, กระทรวง. หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2524.
- สุทร ศรีแสน. การศึกษานอกโรงเรียน. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 2522.
- ส.ศิริรักษ์, ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์แม็ค, 2516.
- ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5 โรงพิมพ์ดอกเบญจ. (ม.ป.ป.)
- สภาพนาถความแห่งประเทศไทย, กฎหมายสิ่งแวดล้อม มุลินธิโลกสีเขียว. พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์มายด์พับลิชชิ่ง, 2528.
- สมคิด บางโพ. เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทยพัฒน์, 2538.
- สมคิด อิศระวัฒน์. “ลักษณะการตัดสินใจด้านอาชีพของคนซึ่งอยู่นอกระบบโรงเรียน”รายงานการวิจัย นครปฐม: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532.
- สมคิด อิศระวัฒน์, พิทักษ์ และวันชัย ศิริชน. “กระบวนการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์”. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.
- สมคิด อิศระวัฒน์. “การเรียนรู้ด้วยตนเอง”. ในคู่มือการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- สมคิด อิศระวัฒน์. ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทย รายงานการวิจัย นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.
- สมคิด อิศระวัฒน์. ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูเด็กของคนไทยในชนบทซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- สารโฆ บั้วศรี. วิธีสอนแบบอริยสังส์หรือวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังส์. 59-67. (11 สิงหาคม 2507).
ศูนย์ศึกษา, 2507.
- สารโฆ บั้วศรี. นำใจประชาธิปไตยในศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ หน้า 47-57. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526.
- สำนักงาน. อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ:คิดในระดับโลกและทำในระดับประเทศ.
สำนักงานนโยบายและสิ่งแวดล้อม.กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม,
2539.
- สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานจัดการทรัพยากรน้ำ.
สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2539.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 5. (2525-2529), กรุงเทพมหานคร: 2525. (อค์สำเนา)
- สิ่งแวดล้อมศึกษา. มูลนิธิโลกสีเขียว, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์ ไอเอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์,
2539.
- สุขุม มูลเมือง. เทคนิคการประเมินโครงการ.งานวิจัยเศรษฐกิจการศึกษาองแผนงาน สำนักปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ, 2530.
- สุจิต บุญปก. “สอนวิทยาศาสตร์โดยวิธีวิทยาศาสตร์”..25 (พฤศจิกายน 2519). ประชาศึกษา, 2519.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 72-73.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. หน้า 294. พระนคร: โรงพิมพ์เฟื่องนคร, 2511.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. งานพระราชทานเพลิงศพ. กรุงเทพมหานคร: 2543. (ม.ป.ท)
- สุชีโวภิกขุ. สุตทางแห่งทุกข์. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2518.
- สุนทร จิตคาโม. อริยสังข์ธรรม 4.ธนบุรี : สุทธิสารการพิมพ์, 2514.
- สุปราณี ศรีจิตราภิมุข. การฝึกอบรมและพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2524.
- สุพัฒน์ สุกมสันต์, พรรณีภา หิตะศักดิ์, และสุวรรณา สกฤษา. ใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ),
รวมบทความทางการประเมินโครงการ เรื่องแบบจำลองที่ยึดมุ่งหมายเป็นหลัก.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สุนน อมรวินวัฒน์. การสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา. “เอกสารประชุมทางวิชาการ ” เรื่อง พระพุทธศาสนากับ
การศึกษาในประเทศไทยเนื่องในปีการศึกษาระหว่างชาติ ปี 2513. พระนคร : โรงพิมพ์
การศาสนา, 2513.
- สุนน อมรวินวัฒน์. คิดเป็นแผนนัยแห่งพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

- สุมาลี สังข์ศรี. “ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชามัธยมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ม.ป.ป.),
- สุรกุล เจนอบรม. “จะเป็นวิทยากร คนที่ดีได้อย่างไร.”วารสารการศึกษาออกโรงเรียน 2(7) 16-18: 2542.
- สุรัชย์ ประเสริฐสรวย. “ขั้นตอนในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบระเบียบ” ในทศนา แจมมณี
(บรรณาธิการ). กลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีแนว ปฏิบัติเล่ม1: กรุงเทพมหานคร : บูรณศิลป์และ
การพิมพ์, 2522.
- สุวรรณ เพชรนิล. พุทธปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533.
- สุวรรณ พุทธเมธา. การเรียนการสอนปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2533.
- สุวรรณ วัฒนวงศ์. การสอนด้วยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์,
2530.
- สุวรรณ วัฒนวงศ์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมการพิมพ์, 2529.
- สุวรรณ วัฒนวงศ์. จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2533.
- สุวิทย์ จงตระกูลรัตน์. การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับชาวบ้าน. ลำปาง:ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ.
2532.
- เสรี เลิศสุชาดิวิษ. ทักษะพฤติกรรมกรรมการบริหารของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก่อนและหลังการฝึกอบรม: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531.
- หน่วยพัฒนาการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สาขาวางแผนการสอนและการทำแผน
การสอนรายวิชา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- หมวดวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา. หลักการสอน 2. กรุงเทพมหานคร: เฉลิมชัยการพิมพ์, 2516.
- อมร รักษาศักดิ์ และ โสรัจ สุธโกศล. การบริหารบุคคลในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.
- อังคณา สายยศ. วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
- อัญชลี ชาคิกิตติสาร. การพัฒนาคุณภาพลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทย. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.
- อาชญญา รัตนอุบล. การศึกษาแผนการเรียนรู้ออนไลน์ปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาออกโรงเรียน
คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์, 2539.

อาชัญญา รัตนอุบล. เอกสารคำสอนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร :

ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์, 2539.

อาภรณ์ ชุนดี. ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการแก้ปัญหาตามหลักอริยสงฆ์ที่วัดจากความเรียง กับทักษะภาษา

ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

อุคม มงคล. ศาสนาแก้ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร :บพิธการพิมพ์, 2523.

อุ้นดา นพคุณ, จันท์เพ็ญ เชื้อพานิช, และปทีป เมธาคุณวุฒิ. คุณลักษณะของประชากรใน

กรุงเทพมหานครตามเป้าหมายทางการศึกษา: สภาพปัจจุบัน และแนวโน้ม, 2526.

อุ้นดา นพคุณ. การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร

การพิมพ์, 2527.

อุ้นดา นพคุณ.การศึกษานอกระบบโรงเรียน.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2523.

เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการเรียนรู้และเทคนิคการฝึกอบรม หน่วยที่ 2 ผู้เรียนการศึกษานอกระบบ.

นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2533.

สัมภาษณ์

ก่องแก้ว เจริญอักษร. รองศาสตราจารย์.สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2544.

ภาษาอังกฤษ

Ahamann J.S. and m.p. Clock. (1996).Evaluating Pupil Growth .Boston Allyn &Bacon.

Anglin,Gary.J (Ed) (1991).Instructional Technology.Englowood. Englewood,Colorado: Librawes Unlimited.Inc.

Apps,Jerold w.(1979).Problems inContinuing Education.New york: Mc Graw-Hill Book Co.

Apps,Jerold w.(1981), the Adult Learner on Campus.Chicogo: Follett Publishing Company.

Apps,Jorold W.(1991).Mastering the Teaching of Adut Hs.Malabar,Florida:Krieger Publishing.

Arenberg D. and Robertson Tohabo(1977) In J.E.Birren and K.W. Schaic (Eds.) Handbook of the

Phychoilogy of Again.New york.Van Nostrand Reinhold.

Bader,Harold and Gordon G. Darkenwald(1982) "Differences Between Teaching Adults And Pre-Adults

Adult Education Journal." Number 3 142-155.

Bell-Gredler,Margaret E.(1986). Learning and instruction.New York:Macmillan Publishing Company.

Bergevin ,Paul,Dwight Morris, Robert M. Smith (1963).Adult Education Procedures: A Handbook of

Tested Patterns for Effective Participation New york: the Seabury Press.

Bergevin,Paul,John Mekinley,and Robert M.Smith (1964) "the Adult Education Activity :

Content.Processes. and Proceduress" in Gale Jensen,A.A. Liberight and Wilbur Hallenbeck(Eds).Adult

Education Washington,P.C. :Adult Education Association of the U.S.A.

- Bergevin, Paul E. and John McKinley. Participation Training for Adult Education. St. Louis, Mo: the Bethany Press. 1970,
- Bligh, D.A. What's the use of Lectures? Harmondsworth England: Penguin. 1972.
- Bloom, B. Taxonomy of Educational objectives, Handbook 1: Cognitive Domain. New York: McKay. 1956.
- Boud, David and Virginia Griffin. Appreciating Adults Learning: From the Learner's Perspective. London: Kogan Page Ltd. 1987.
- Borg, Watter R. and Meredith Pamien Gall Educational Research. New York: Longman. (1983).
- Botwinick, J. "Intelectual Abilities". in J.E. Birren and K.W. Schaie (Eds) Handbook of the Psychology of Aging New York. Van Nostrand Reinhold. 1977.
- Brookfield, Stephen. Understanding and Facilitating Adult Learning San Francisco: Jossey-Bass. (1986).
- Brookfield Stephen D. (1991) The Skillful Teacher. San Francisco: Jossey-Bass.
- Brundage, Donald H. and Dorothy Mekeracher (1980) Adult Learning Principles and Their Application to Program Planning Ontario, Canada : Ministry of Education.
- Borman, Arthur C. (1989) Creative Adult Learning in Burrichther, Arthur W and Keith R. Lape (Eds) the Adult Learner Dekalb, Illinois.
- Carbone, Elisa (1998). Teaching Large. Tools and Strategies. Thousand Oaks, CA : SAGE Publications, Inc.
- Covaliere, Lorraine A. and Angela (1992). Learning for Personal Development New Directions for Adult and Continuing Education. No. 53 San Francisco: Jossey-Bass.
- Carp, Abraham, Richard Peterson and Pamela Roelfs (1974). "Adult Learning Interest and Experiences" in Patricia Cross and John R. Valley (Eds) Planning Non-Traditional Programs. San Francisco : Jossey-Bass.
- Charney, Cy and Kathy Canvey (1998). The Trainer's Tool Kit. New York: American Management Association.
- Center V. Good Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill, 1973.
- Colaizzi, Paul (1973). Reflection and Research in Psychology: A Phenomenological Study of Learning. Dubuque, Iowa : Kendall Hunt Publishing Co.
- Cranton, Patricia (1993). Planning Instruction for Adult Learners. (5th ed.) Toronto: Wall Thonson.
- Cross, Patricia K. (1996). Adults as Learners. San Francisco : Jossey-Bass.
- Daloz, Laurent A. (1986). Effective Teaching and Mentoring. San Francisco: Jossey-Bass.
- Davis, Barbara Gross (1993). Tools for Teaching San Francisco: Jossey-Bass.
- Dale S. Beach. Personal: The Management of People at Work. New York: Mac Millan, 1970.
- Draves, William A (1986). How to teach adults. Chicago Illinois: Follett Publishing.

- Entwistle, Noel J.M. Hanley and D.J.Hounsell Identifying distinctive approaches to studying.
Hight Education.8,1997:365-380.
- Eurich,nell P. (1990) the Learning industrg : Education for Adult workers. Princeton,new
Jersey: the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Fletcher.shirley.Designing Competence-Based Training.London : Kogan Page,1992.
- Grasha .A. and Reichmann. Workshop Handout on Lerning Styles.Ohio:Faculty Resource,
University of Cincinati,1975.
- Gregorc,A.F.Learning/Teaching Style: Potent Forces Behind Them.Educational Leadership.
36 (January 1979) :234-236.
- Gibbs, Christopher J.N. Institutional and Organizational Concerns in Upper Watershed
Lovelace, George W. and A. Terry Rambo. "Behavioral and Social Dimension". in K.
Willian Easter, John A. Dixon and Maynard M. Hufschmidt. (eds). Watershed Resource
Management, Boulder: Westview Press,1986.
- Gyrs, Thomas E. (1997)Techning at a Distance with the merging Technologies.loseruces, new
Maxico:center for Educational Development,new Maxico state University.
- Gange,Robert M.(1974) Essentials of learning foe instruction.Hionsdale, Illinois:the Dryden press.
- Grasha,Anthony F.(1996) thching with style.Pittsburgh, PA:international Alliance of Teacher
Schclare.inc.
- Green,John (1979) Self-directed Adult Lerrers and Learning :Parrt2:Learning (2),12-15.
- Grunert,Judith (1997). the Course Syllabus: A Learning-Centered Approach.Boston ,Am: Anker
Publishing Company.
- Havighurst , Robert (1972).Developmental Tasksand Education .3rd.ed.New york : Mekay.
- Hiematra, Roger(1991).Creating Enviromments For Effective Adult .Learning. Sanfrancis:
Jossey-Bass.
- Hiemstra,Roger and Burton Sisco (1990) individualizing instruction. San Francisco:Jossey-Bass.
- Honey, P. and Mumford, A. The Manual of Learning Style England:peter Honey.1992.
- Hoare, Peter W.C. "The Role of Extention: A Northern Thailand Watershed Case Study". in K.
Isarawatana.Somkid (1997) :Astudt of How adults Experienced Experienced theProcess of
Learning: Affective and Qualitive Aspects: "Unpublised Doctoria Dissertatiion".the
University of Iowa.
- Jenkins, Jent (1978) "Using Pictures in Nonformal Education" Educational Broadcasting international
11(March)

- Johnstone, John W.C. and Ramon Rivera (1965) Volunteers for Learning: A Study of the Educational Pursuits American Adults. Chicago: Aldine.
- Jones, H.E. and H.S. Conrad (1993) "the growth and Decline of Intelligence" General Psychological Monographs XIII.
- Knowles, Malcolm S. Modern Practice of Adult Education. New York: Cambridge, The Adult Education Company, 1980.
- Kolb D.A. Learning Style Inventory (Experiential Learning: Experience as a Source of Learning And Development). U.S.A.: Prentice-Hall, 1984.
- Kargas, J. and K. Bradway (1971) "intelligence at Middle Age: A Thirty Eight-year Follow-up" Developmental Psychology, 5, 333-337.
- Kemp, Jerrold E. (1985). The Instructional Design Process. New York: Harper & Row.
- Kidd, J.R. How Adults Learn. New York: Association Press, 1975.
- Knowles, Malcolm S. Self-Directed Learning. New York: Association Press, 1995.
- Knowles, Malcolm S. and the Adult Learner: An Annotated Bibliography 2nd ed. House: Gulf, 1978.
- Knox, A.B. Adult Development and Learning: A Handbook on Individual Growth and Competence in the Adult Years for Education and the Helping Professions. San Francisco: Jossey-Bass, 1997.
- Levant, Joyce and Cleeton David. Marketing the Training Function. London: Kogan Page, 1993.
- Lovell, R.B. Adult Learning. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1980.
- Lynton R. and Pareek U. Training for Development. Illinois: Richard D. Irwin Inc., 1978.
- Lickinson, Gary Teaching Adults. Den Mills, Ontario: General Publishing Co., Ltd., 1997.
- Mann, R., et al. The College Classroom: Conflict Change and Learning. New York: John Wiley and Sons, Inc., 1970.
- McCarty, B. The 4 Mat System: Teaching to Learning Style with Right-Left Mode Techniques. Barrington, IL: Excel, 1987.
- Mezirow, J. A Critical Theory of Adult Learning Education. Adult Education, 32 (1), 3-24, 1981
- Nadler Leonard. Designing Training Programs: The Critical Events Model. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company, 1989.
- Management", in K. William Easter, John A. Dixon and Maynard M. Hufschmidt. (eds). Point Tony. Developing Effective Training Skills. London. The McGraw-Hill Book Company, 1991.
- Rogers, A. Adult Learning. Milton Keynes: Open University Press, 1979.
- Rogers, A. Teaching Adults. Milton Keynes: Open University Press, 1986.
- Reid J.M. The Learning Style Preferences of ESL Students. TESOL Quarterly 21, 1 (March, 1987) : 87-111.

- Raster, K. William "Program Implementation", in K. William Easter. John A. Dixon and Maynard Shewart, Jim. Speed Training: Systems for Learning in Time of Rapid Change London: Kogan Page, 1993.
- Tracey, Williams. Designing Training and Development N.Y., U.S.A: Amacom, 1982.
- Watershed Resource Management, Boulder: Westview Press, 1986. M. Hufschmidt. (eds)
- Witkin H.A. et. Field Dependent and Field Independent Cognitive Style and Their Educational Implication
Review of Educational Research 47,1, 1977:1-64
- Wlodkowski Raymond. j. Enhancing Adult Motivation to Learn. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1993.
- William Easter, John A. Dixon and Maynard M. Hufschmidt. (eds). Watershed Resource Management,
Boulder: Westview Press, 1986.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์.ดร. อาชญญา รัตนอุบล
2. รองศาสตราจารย์ ก่องแก้ว เจริญอักษร
3. คุณ สาวินี สุทธินิรันดรกุล

ภาคผนวก ข.
จดหมายขอความร่วมมือ

ที่ ทม.0302(2700.0603)1306

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

กรกฎาคม 2544

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

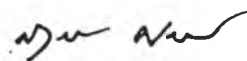
เรียน เกษตรกรอำเภอธัญบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวปริยาริ นีรัญรัมย์ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสอนตามแนวคิด อริยสัจสี่เรื่องน้ำเสียและการแก้ไขปัญหาน้ำเสียสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี" โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.อุ้นตา นพคุณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กำธร ธีรคุปต์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวปริยาริ นีรัญรัมย์ ได้ทดลองใช้ เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 218-2682

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.218-2682

ที่ ทม.0302(2770.0603)1303 ' วันที่ กรกฎาคม 2544

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล

ด้วย นางสาวปริยารี นิรัญรัมย์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสอนตามแนวคิดอริยสัจสี่เรื่องน้ำเสียและการแก้ไขปัญหาน้ำเสียสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี" โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.อุ้นตา นพคุณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กำธร ธีรคุปต์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น ตามเอกสารที่แนบ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ที่ ทม.0302(2770.0603)1305

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

กรกฎาคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

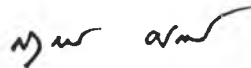
เรียน คุณสาวินี สุทธินิรันดรกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวปริยารี หิรัญรัมย์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน สาขาวิชาการศึกษาออกระบบโรงเรียน อยู่ในระหว่างการทำงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสอนตามแนวคิด อริยสัจสี่เรื่องน้ำเสียและการแก้ไขปัญหาน้ำเสียสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี" โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.อุ้นตา นพคุณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กำธร ธีรคุปต์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ที่ ทม.0302(2770.0603)1302

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

กรกฎาคม 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน เกษตรกรอำเภอธัญบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวปริยารี นิรัญรัมย์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน สาขาวิชาการศึกษาออกระบบโรงเรียน อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสอนตามแนวคิด อริยสัจสี่เรื่องน้ำเสียและการแก้ไขปัญหาน้ำเสียสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี" โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.อุ้นตา นพคุณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กำธร ธีรคุปต์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวปริยารี นิรัญรัมย์ ได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ภาคผนวก ค.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมที่ 1 เรื่อง น้ำจืด...น้ำเค็ม

วัตถุประสงค์

เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถบอกความสำคัญของแหล่งน้ำต่อการดำเนินชีวิตของ
สิ่งมีชีวิตทั้งหลายได้และระบุได้ว่าน้ำเค็มส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์อย่างไร

ระยะเวลา

60 นาที

กิจกรรม

1. ผู้ดำเนินการและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พูดคุยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำในปัจจุบันว่ามีปัญหาอะไรบ้าง เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำเค็ม
2. ผู้ดำเนินการให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ตามอาชีพเสริม และนั่งเป็นกลุ่ม
3. ให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่ม
4. ผู้ดำเนินการ แจกใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง น้ำจืด...น้ำเค็ม พร้อมทั้งให้กระดาษคำถาม และกระดาษคำตอบแก่หัวหน้ากลุ่ม
5. ให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่วมกันระดมสมองเพื่อหาข้อสรุป
6. ผู้ดำเนินการ ให้แต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนออกมาสรุปมติกลุ่ม
7. ผู้ดำเนินการ สรุปกิจกรรมเรื่องน้ำจืด...น้ำเค็ม

สื่อและอุปกรณ์

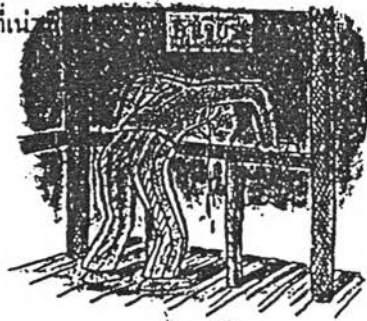
1. ใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง น้ำจืด...น้ำเค็ม
2. กระดาษคำถาม
3. กระดาษคำตอบ
4. แบบทดสอบก่อนเรียน
5. ป้ายชื่อ
6. ปากกามาจิก

กิจกรรมที่ 1 น้ำจืด...น้ำเสีย

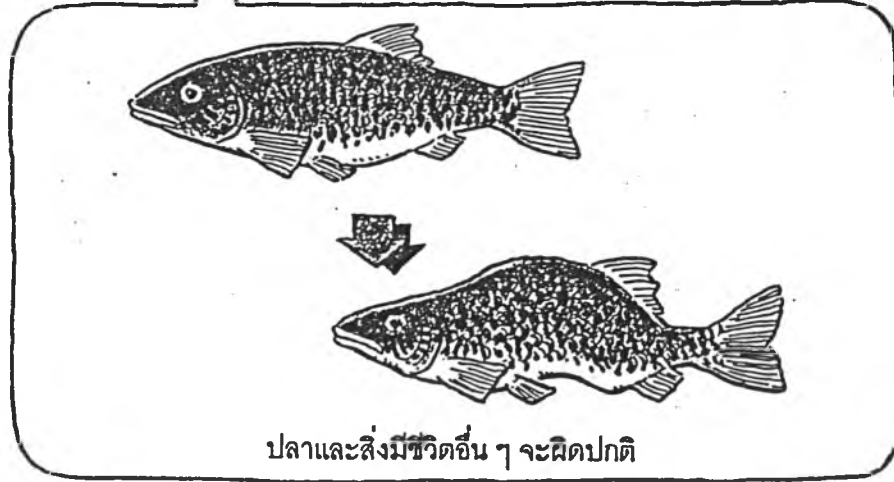
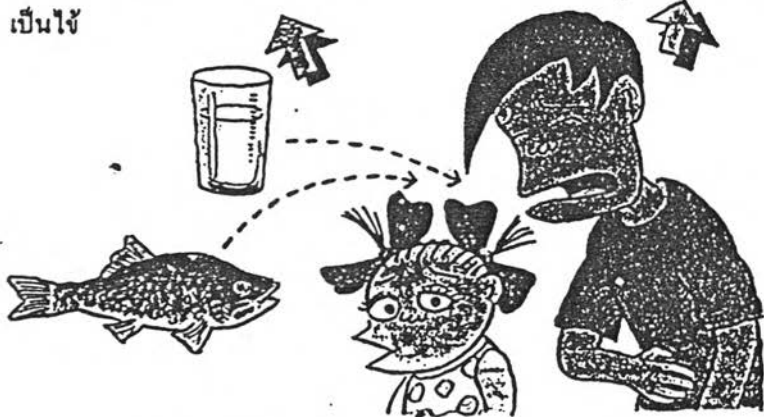

ผลจากน้ำเน่าเสีย ทำให้เราต้องเผชิญกับปัญหา
มากมาย มาดูซิว่าจะเกิดปัญหาอะไรได้บ้าง

เมื่อเราดื่มน้ำสกปรก หรือกินปลาจากแม่น้ำที่เน่า
เราป่วย

เป็นไข้

ปลาและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ จะผิดปกติ

น้ำสกปรกก่อให้เกิดปัญหามากมายสำหรับ
สิ่งมีชีวิตทุกชนิด เราต้องป้องกันน้ำเน่าเสีย
และช่วยกันดูแล รักษา น้ำให้สะอาดและปลอดภัย

คำถาม กิจกรรมที่ 1 เรื่อง น้ำจืด...น้ำเสีย

น้ำของเรา ชีวิตของเรา

น้ำน้ำเสียเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ยาก

ผลของน้ำเสีย
ทำให้เราเกิดปัญหาอะไรบ้าง

ใบกิจกรรมที่ 2

เรื่อง เหม็น คล้า คำ ขุ่น

วัตถุประสงค์

เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถบอกสาเหตุของการเกิดน้ำเสียได้

ระยะเวลา

60 นาที

กิจกรรม

1. ผู้ดำเนินการได้ให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดูวีดิทัศน์ เรื่อง หมู่บ้านของมีนา
2. แจกใบกิจกรรมที่ 2 เรื่อง เหม็น คล้า คำ ขุ่น แก่กลุ่มหัวหน้ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแต่ละกลุ่ม
3. ผู้ดำเนินการให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุของน้ำเสียจากวีดิทัศน์
4. ผู้ดำเนินการให้ความรู้เรื่องสาเหตุของน้ำเสีย แล้วร่วมวิเคราะห์ถึงสาเหตุของน้ำเสียในชุมชน โดยให้กลุ่มแม่บ้านเขียนลงในกระดาษ ตามลำดับความสำคัญของสาเหตุ น้ำเสียของชุมชน
5. ให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแต่ละกลุ่มสรุปผลและออกมารายงานหน้าชั้น

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบกิจกรรมที่ 2 เรื่อง เหม็น คล้า คำ ขุ่น
2. วีดิทัศน์ เรื่อง หมู่บ้านของมีนา
3. กระดาษ
4. ปากกาเมจิก
5. กระดาษกาวช่น

กิจกรรมที่ 2 เหม็น กล้า ดำ ขุ่น

เราก็เห็นแล้วว่า ในชีวิตประจำวันเราต้องอาศัยน้ำมากแค่ไหนในทางกลับกัน เราก็ทำความเสียหายกับน้ำกันทุกวัน จำนวนสิ่งสกปรกที่แต่ละคนทิ้งลงน้ำ แม้ว่าคนละเล็กละน้อย แต่ถ้าทุกคนทำเช่นนี้เหมือนกันทุก ๆ วัน ในไม่ช้าก็จะไม่เหลือน้ำสะอาดและปลอดภัยไว้เลย

นี่คือตัวอย่าง มาดูซิว่า น้ำที่มีคุณค่าของเราทำไมจึงสกปรกขึ้นทุกวัน

การใช้ผงซักฟอก โดยไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม

การทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง

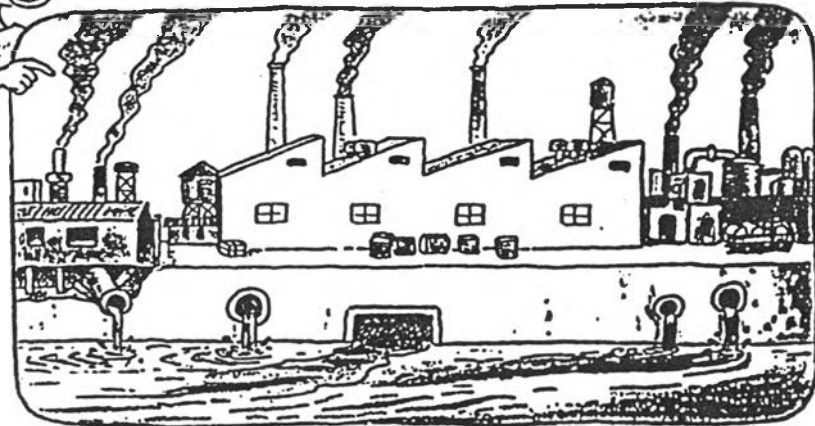
คนและสัตว์ถ่ายของเสียใกล้บ่อน้ำ

ฉีดพ่นยาฆ่าแมลง

นอกจากนี้โรงงานต่าง ๆ ยังทิ้งของเสียลงแม่น้ำ ลำคลอง และมหาสมุทร

คำถาม กิจกรรมที่ 2 เรื่อง เหม็น กล้า ดำ ชุ่น

น้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของเรา นี่คือน้ำหมู่บ้านของเรา มาดูซิว่าพวกเขาทำอะไรอยู่

ต้นกำลังตกปลา

ลลกำลังรดน้ำผัก

ลินกำลังตักน้ำ

แอนน้ำและหลกำลังว่ายน้ำ

เราใช้น้ำในชีวิตประจำวันหลายอย่าง เช่น เพื่อการเกษตร และใช้น้ำในครัวเรือน อะไรบ้างที่ให้น้ำสกปรก ลองคิดดูสิ

พ่อของใจกำลังตักน้ำดื่ม

มินกำลังซักผ้า

มินกำลังอาบน้ำ

ลิตากำลังไปหิ้วน้ำ

ใบกิจกรรมที่ 3

เรื่องมะมา...มาแก้ไขปัญหาน้ำเสียกันดีกว่า

วัตถุประสงค์

เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถหาเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้นได้ และสามารถเขียนโครงการเป็นแนวทางป้องกันการเกิดน้ำเสียได้

ระยะเวลา

120 นาที

กิจกรรม

1. ผู้ดำเนินการนำผลการสรุปสาเหตุของน้ำเสียในชุมชน และถามความคิดเห็นของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียของชุมชนของตน
2. ผู้ดำเนินการให้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย โดยแจกใบกิจกรรมที่ 3 เรื่องมะมา...มาแก้ไขปัญหาน้ำเสียกันดีกว่า เพื่อเป็นแนวทาง และให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร่วมกันอภิปรายถึงเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน
3. ผู้ดำเนินการ สรุปเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย และให้แต่ละกลุ่ม ร่วมกันเขียนโครงการที่จะจัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำเสีย กลุ่มละ 1 โครงการ
4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่งตัวแทนเสนอโครงการแก้ไขปัญหาน้ำเสียของชุมชน

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบกิจกรรมที่ 3 เรื่องมะมา...มาแก้ไขปัญหาน้ำเสียกันดีกว่า
2. แบบฟอร์มการเขียนโครงการ
3. ปากกามาจิก
4. ดินสอ ขางลบ
5. แบบทดสอบหลังเรียน
6. แบบประเมินผลการสอนของผู้ดำเนินการ
7. กระดาษกาวชน

กิจกรรมที่ 3 มะมา...มาแก้ไขปัญหาน้ำเสียกันดีกว่า

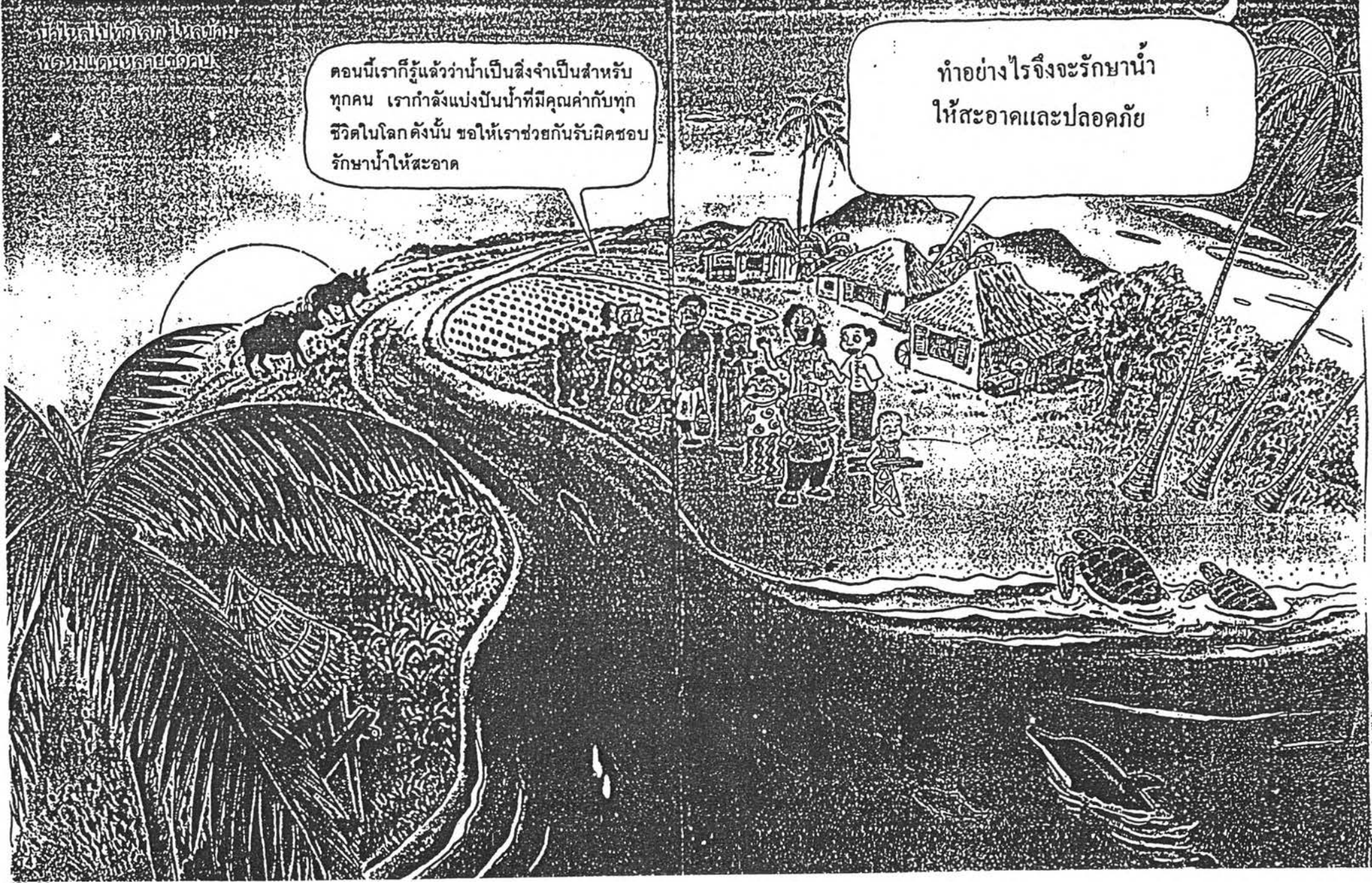
คำถามกิจกรรมที่ 3 เรื่อง

มะมา...มาแก้ไขปัญหาน้ำเสียกันดีกว่า

น้ำไหลไปทั่วโลก ในลงกับ
พรมแดนหลายร้อยคน

ตอนนี้เรารู้แล้วว่าน้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ
ทุกคน เรากำลังแบ่งปันน้ำที่มีคุณค่ากับทุก
ชีวิตในโลก ดังนั้น ขอให้เราช่วยกันรับผิดชอบ
รักษาน้ำให้สะอาด

ทำอย่างไรจึงจะรักษาน้ำ
ให้สะอาดและปลอดภัย

แบบทดสอบความรู้เรื่องน้ำเสีย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย x ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1.อาชีพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- ทำนา
 ทำสวนผลไม้
 อื่นๆ โปรดระบุ _____

2.อายุ _____ ปี

3.ระดับการศึกษา

- ป.4 หรือ ป.6
 มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย
 ปวช.
 ปวส.
 อื่นๆโปรดระบุ _____

4.รายได้ต่อ 1 เดือนประมาณ _____ บาท

ตอนที่ 2   แบบทดสอบความรู้เรื่องน้ำเสีย

คำชี้แจง   แบบทดสอบความรู้เรื่องน้ำเสียแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามหลักอริยสัจ 4 โดยจัดเป็นคำถามแล้ว
ได้ 3 ด้าน คือ ด้านทุกข์ ด้านสมุทัย และด้านนิโรธกับด้านมรรค

หลักอริยสัจ 4 คือ   ด้านทุกข์ (ปัญหา, ข้อมูล)
                                  ด้านสมุทัย (สาเหตุของปัญหา)
                                  ด้านนิโรธ (เป้าหมายการแก้ไขปัญหา)
                                  ด้านมรรค (แนวทางในการปฏิบัติ)

ขอให้นักเรียนอ่านคำถามในแต่ละด้านตามหัวข้อที่จัดไว้แล้วทำเครื่องหมาย x บนตัวเลือก ก ข ค และ ง ที่
นักเรียนเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว (ขอให้ทำทุกข้อ)

ด้านทุกข์ หมายถึงปัญหาหรือข้อมูลเรื่องราวที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย

คำถาม

1. ข้อใดคือความหมายของสิ่งแวดล้อม

ก. ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์	ข. เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต
ค. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น	ง. ถูกทุกข้อ

2. ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่รู้จักหมดคือ

ก. แร่ธาตุ	ข. น้ำมัน
ค. แหล่งน้ำ	ง. ก๊าซธรรมชาติ

3. แหล่งน้ำตามธรรมชาติลดลงเนื่องจาก

ก. การสร้างที่อยู่อาศัยให้สัตว์มากขึ้น	ข. มีการใช้ปุ๋ยธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น
ค. มีการตัดแปลงแหล่งน้ำธรรมชาติไปใช้ในกิจการอื่น	ง. การสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ

4. ลักษณะของน้ำเสียที่เห็นได้ชัดคือข้อใด

ก. ผักตบชวาขยายพันธุ์เป็นจำนวนมาก	ข. มีสีขุ่นคล้ำ ดำ
ค. เมื่อกรองแล้วพบตะกอน	ง. ไม่มีกลิ่นเหม็น

5. ข้อใดคือโทษของน้ำเสีย

ก. ตาอยู่จับปลาได้น้อยลงจึงจับคุดหน้าเป็นอาชีพเสริม	ข. หมู่บ้านสายใจเกิด โรคเท้าเปื่อยกันทั้งหมู่บ้าน
ค. น้ำในคลองส่งกลิ่นเหม็น รบกวนบริเวณใกล้เคียง	ง. ถูกทุกข้อ

ด้านสมุทัย หมายถึง สาเหตุหรือต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา

คำถาม

6. ผลกระทบที่เกิดขึ้นของน้ำเสียในคลองคือ

ก. สัตว์น้ำขยายพันธุ์ได้น้อยลง	ข. เป็นที่เพาะพันธุ์ของยุงก้นปล่อง
ค. เกิดโรคไข้เลือดออก มาเลเรียมากขึ้น	ง. ทำให้ชุมชนขาดแคลนน้ำดื่ม

7. ข้อใดถูกต้องที่สุด

ก. ปุ๋ยที่ใช้ในไร่นาเมื่อถูกน้ำฝนชะลงคลองจะมีประโยชน์กับพืชน้ำเพราะช่วยในการเจริญเติบโตเป็นอาหารของปลาและมนุษย์

ข. น้ำที่คูไฮสระอาค ไม่มีตะกอนแขวนลอย จึงจะจัดเป็นน้ำที่เหมาะสมต่อการนำไปบริโภค

ค. ถ้าน้ำในคลองเปลี่ยนสภาพเป็นน้ำเสียจะเกิดอันตรายกับสุขภาพของทุกคนที่อาศัยโดยรอบ

ง. ข้อ ก และ ข้อ ค ถูก

8. ข้อใดคือสาเหตุของน้ำเสีย

ก. ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองเป็นประจำ

ข. ทิ้งน้ำดื่มลงแม่น้ำลำคลอง

ค. เทน้ำที่ใช้ซักผ้าลงโคนต้นไม้ใกล้เชิงแหล่งน้ำ

ง. ล้างจานในแม่น้ำลำคลอง

9. ข้อใดเป็นสาเหตุใหญ่ของปัญหาน้ำเสียในปัจจุบัน

ก. นายมานะ ใช้ยาฆ่าแมลงในการเกษตร

ข. มีการลักลอบตัดต้นไม้กันมากขึ้น

ค. ปิณฑักชวนชาวบ้านให้ซักผ้าอาทิตย์ละครั้ง

ง. ชูใจทานก๋วยเตี๋ยวเรือบ่อยลง

10. ข้อใดถูกต้อง

ก. มนุษย์ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม

ข. ปัญหาน้ำเสียควรได้รับการแก้ไขโดยอาศัยงบประมาณจากรัฐบาล

ค. น้ำยิ่งเสียมากพืชน้ำจะเติบโตเร็วยิ่งขึ้น

ง. การใช้และปุ๋ยฆ่าแมลงอย่างถูกวิธีโดยเกษตรกรจะช่วยลดปัญหาน้ำเสียได้

ค่านิโรธ หมายถึง เป้าหมายแนวทางที่ต้องการแก้ปัญหาเรื่องน้ำเสีย

ค่านมรรค หมายถึง แนวปฏิบัติหรือวิธีการปฏิบัติ

คำถาม

11. การแก้ปัญหาน้ำเสียที่สมควรเริ่มจาก

ก. ผู้ใหญ่บ้าน

ข. เจ้าของโรงงาน

ค. ประชาชนทั่วไป

ง. เกษตรกร

12. ข้อใดคือการแก้ไขปัญหาน้ำเสียที่เหมาะสมกับชุมชนของท่าน

ก. ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองและไม่ใช้ยาฆ่าแมลงในไร่นา

ข. ทิ้งขยะให้ถูกที่และใช้ยาฆ่าแมลงเท่าที่จำเป็นตามปริมาณและวิธีที่ระบุไว้ในฉลากยา

ค. ยื่นคำร้องต่อรัฐบาลให้สร้างโรงบำบัดน้ำเสียในชุมชน

ง. ให้ความรู้การบำบัดน้ำเสียกับชุมชน

13. ข้อใดต่อไปนี้มีผล

- ก. น้ำเสียที่เกิดจากสาเหตุต่างๆ ไม่สามารถแก้ไขได้อีก
- ข. น้ำเสียสามารถคืนสู่สภาพดีได้โดยกระบวนการธรรมชาติ
- ค. การป้องกัน ไม่ให้เกิดน้ำเสียต้องการความร่วมมือจากประชาชนทุกอาชีพ
- ง. การแก้ไขปัญหาน้ำเสียมีวิธีการทั้งระยะสั้นและระยะยาว

14. ข้อใดไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย

- ก. ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น
- ข. สร้างจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างถูกวิธี
- ค. เก็บเงินค่าใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ
- ง. กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของน้ำ

15. เป้าหมายของการเรียนเรื่องน้ำเสียและการแก้ไขปัญหาน้ำเสียคือข้อใด

- ก. เพื่อให้เข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น
- ข. เพื่อลดปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในฤดูฝน
- ค. เพื่อเพิ่มความรู้และนำความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขน้ำเสียไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง
- ง. เพื่อลดค่าใช้จ่ายของการใช้น้ำประปาในแต่ละเดือน

16. การป้องกันน้ำเสียควรเริ่มจาก

- ก. เพิ่มการออกสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์
- ข. ลงหนังสือพิมพ์ทุกวัน
- ค. พูดยุทธวิธีขุดบ่อขุดขึ้น
- ง. ให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน

17. แหล่งน้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงานใด

- ก. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
- ข. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ค. สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
- ง. กลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

18. ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนต้องรับผิดชอบควรปฏิบัติตามข้อใด

- ก. สร้างจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
- ค. ลดการตัดต้นไม้ รักษาพันธุ์สัตว์ป่าสงวน
- ข. ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของบ้านที่ตนอาศัยอยู่
- ง. หาความรู้เพิ่มเติมให้มาก

19. การป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของใครต่อไป

- ก. ประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพ
- ข. เด็กและเยาวชน
- ค. นักการเมือง
- ง. คนทุกคนในประเทศ

20. ข้อใดต่อไปนี้มีแสดงให้เห็นถึงวิธีการใช้น้ำอย่างถูกต้อง

- ก. นายเชชากรคชกร โครกเพียงวันละ 1 ครั้งก่อนเข้านอน
- ข. นายมนินทร์ปิดน้ำทุกครั้งเวลาถูสบู่
- ค. นายสุเมศน์นำน้ำซักผ้ามารดน้ำต้นไม้
- ง. นายสาริตกินน้ำประปาที่บ้านเวลาอาบน้ำ

แบบฟอร์มการเขียนโครงการ

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อโครงการ.....

1.   หลักการและเหตุผล.....
.....
.....
2.   วัตถุประสงค์
.....
.....
3.   ผู้รับผิดชอบ
3.1.....
3.2.....
3.3.....
3.4.....
3.5.....
3.6.....
3.7.....
3.8.....
3.9.....
3.10.....
4.   สถานที่ดำเนินการ.....
5.   ระยะเวลาในการดำเนินการ.....
6.   งบประมาณ.....
7.   แหล่งที่คาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือ
.....
8.   ผลที่คาดว่าจะได้รับ
.....
.....
.....

แบบศึกษาวิธีการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจในระหว่างการเรียนการสอน

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

หัวข้อ.....

ชื่อผู้จัดบันทึก.....

หัวข้อ	วิธีการแก้ปัญหาของผู้เรียน (กลุ่มที่.....)
เรื่อง น้ำจืด...น้ำเสีย(ด้านทุกข์)	วิธีการแก้ปัญหาที่แสดงเป็นรูปธรรมได้ว่าผู้เรียนรู้เรื่องสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

แบบศึกษาวิธีการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจในระหว่างการเรียนการสอน

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

หัวข้อ.....

ชื่อผู้จัดบันทึก.....

หัวข้อ	วิธีการแก้ปัญหของผู้เรียน (กลุ่มที่.....)
เรื่อง เหม็น คล้ำ ดำ ชุน (ด้านสมุทัย)	วิธีการแก้ปัญหที่สังเกตแสดงเป็นรูปธรรมได้ว่าผู้ เรียนรู้เรื่องสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

แบบศึกษาวิธีการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจในระหว่างการเรียนรู้การสอน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หัวข้อ.....

ชื่อผู้จัดบันทึก.....

หัวข้อ	วิธีการแก้ปัญหาของผู้เรียน (กลุ่มที่.....)
<p>เรื่อง มะมา...มาแก้ไขปัญหาน้ำเสียกันดีกว่า (ด้านนิโรค กับด้านมรรค)</p>	<p>วิธีการแก้ปัญหาที่สังเกตแสดงเป็นรูปธรรมได้ว่าผู้ เรียนหาเป้าหมายการแก้ไขปัญหาและแนวทางใน การปฏิบัติในชุมชน</p>

แบบศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนของผู้สอน

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

คำชี้แจง	✓	ลงในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด
5		หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
4		หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
3		หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
2		หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
1		หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ชั้นที่ 1 (ชั้นทุกข์) น้ำเสีย 1.การนำเข้าสู่บทเรียนทำให้ผู้เรียนคิดถึงปัญหาต่างๆรอบตัว 2.การอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้ผู้เรียนทราบถึงปัญหาในชุมชน 3.วิธีการสอนทำให้เห็นสภาพปัญหาต่างๆ ด้านน้ำเสียชัดเจนเพิ่มขึ้น					
ชั้นที่ 2 (ชั้นสมุทัย)สาเหตุของน้ำเสีย 1.วิธีการสอนช่วยสรุปสาเหตุของปัญหาได้ดี 2.การนำเสนอข้อมูลจากการเรียนทำให้ผู้เรียนทราบสาเหตุของปัญหามากขึ้น 3. กิจกรรมที่จัดทำให้เห็นสาเหตุของปัญหาต่างๆ ด้านน้ำเสียชัดเจนเพิ่มขึ้น 4.สื่อที่นำมาใช้ประกอบ อ่านแล้วเข้าใจง่าย					

<p>ขั้นที่ 3(นิรโทษกรรม) ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาหน้าเสีย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา ด้านน้ำเสียชัดเจนเพิ่มขึ้น 2. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้ผู้เรียนทราบ แนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในชุมชนเพิ่มมากขึ้น 3. วิธีการสอนนำผู้เรียนไปสู่ขั้นการแก้ไขปัญหาน้ำ เสียอย่างเป็นระบบ 4. การสอนทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ รู้ ถึงคุณค่าของน้ำ 5. สื่อที่ใช้ในกิจกรรม อ่านง่าย น่าสนใจ 					
---	--	--	--	--	--

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวปรีชาрі หิรัญรัมย์ เกิดวันที่ 17 ธันวาคม 2518 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี จากภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเข้าศึกษาต่อที่ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2542

